

והוינן בה: מלשון המשנה, רבי אלעזר בן עזריה "מתירו" למעשר ראשון לכהן, משמע שרק הוא זה שמתיר מעשר ראשון באכילה לכהן.

ומכלל זה אתה שומע, דאיכא מאן דאסר אכילת מעשר ראשון לכהן.

ותיקשי, וכי יש מי שאוסרו באכילה לכהן?! והרי לא יתכן שיהיה מעשר ראשון אסור באכילה לכהנים, שהרי הכהנים אינם זרים, כי גם הם נקראים "לויים", כפי שיתבאר לקמן?!

ומשנינן: אלא אימא, אמור כך בדברי רבי אלעזר בן עזריה: נותנו למעשר ראשון אף לכהן.

שלא דיבר כלל על היתר אכילתו, אלא בא לחלוק על רבי מאיר בדין נתינתו, שאמר רבי מאיר נותנו רק ללוי, ואילו לדעתו של רבי אלעזר בן עזריה — נותנו אף לכהן.⁽³⁾

ועתה דנה הגמרא בדברי רבי מאיר:

מאי טעמא דרבי מאיר, שאסר מעשר ראשון באכילה לזרים?

אמר רב אחא בריה דרבה, משמיה דגמרא

המעוברת מלוי, או שומרת יבם ללוי, שהיא זרה לגמרי, וכן בת לוי לישראל, שקשורה כבר לזר — לא תאכל במעשר.

אבל אם בת ישראל נישאת ללוי או שיש לה זרע ממנו, וכן בת לוי שלא נקשרה כלל לישראל — הרי זו אוכלת במעשר.

דתניא, כמו שמצינו בברייתא, שרבי מאיר סובר שמעשר ראשון אסור באכילה לזרים:

תרומה ניתנת לכהן, ומעשר ראשון ניתן ללוי, דברי רבי מאיר. א-19

רבי אלעזר בן עזריה⁽¹⁾ מתירו לכהן.

ומשמע מדברי רבי מאיר, בכך שהוסיף בדבריו את דין נתינת התרומה לכהן, על אף שהיא אמורה במפורש בתורה ואין בדבר חולק, שכוונתו להשוות את דין המעשר לדין התרומה, ולומר:

כמו בתרומה, אכילתה היא כנתינתה — כשם שהיא ניתנת אך ורק לכהנים כך היא נאכלת אך ורק על ידי הכהנים.

כך במעשר ראשון — אכילתו היא כנתינתו. מה נתינתו ללוי בלבד, אף אכילתו על ידי לוי בלבד, ואסור המעשר באכילה לזרים.⁽²⁾

עזריה מתירו לכהן], מכלל זה אתה למד, שגם רבי מאיר דיבר על ענין אכילתו של המעשר, ואמר שהוא מותר רק ללוי ולא לזר.

אך התוספות דחו את שני פירושויו של רש"י, והביאו את גירסת הריב"ן, שיש לגרוס בדברי רבי מאיר במפורש, שהוא אוסר אכילת מעשר ראשון לזרים.

3. כעין שנחלקו רבי מאיר ורבי אלעזר בן עזריה

1. בספרים שלפנינו כתוב רבי אלעזר בן עזריה. אבל כתבו התוספות שאי אפשר לגרוס כן, כי משמע מהמשנה שרבי אלעזר בן עזריה בא לחלוק על רבי מאיר, וזה לא יתכן, כי הוא היה הרבה לפני רבי מאיר.

2. רש"י. וביאר עוד, שיש גם להוכיח מלשונו של רבי אלעזר בן עזריה, שנחלק על רבי מאיר בלשון היתר, ולא בלשון נתינה [רבי אלעזר בן

נלא מעצמו אמר כן, אלא כך קיבל מרבו, ורבו מרבו, עד רבי מאיר:]

משום שנאמר "כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה — נתתי ללויים לנחלה".

הקיש הכתוב מעשר לתרומה, כדי ללמדך:

מה תרומה אסורה באכילה לזרים — אף מעשר ראשון אסור באכילה לזרים.

ושמא תאמר, מאחר ואסר הכתוב את מעשר ראשון באכילה לזרים, כמו את התרומה, יש לנו להשוות את אכילתם גם לענין עונש לאוכל במזיד, ולענין תשלומים לאוכל בשגגה. ונאמר —

אי מה תרומה, חייבין עליו הזרים האוכלים אותה מיתה בידי שמים, כשאכלוה במזיד, ומוסיפים על תשלום דמיה חומש כשאכלוה בשוגג.

אף מעשר נאמר, שחייבין עליו זרים האוכלים אותו במזיד מיתה, ומוסיפים על תשלום דמיו חומש כשאכלוהו בשוגג.

אי אפשר לומר כך, כי יש לנו מיעוט מהכתוב, שאין להשוותם בכך, כי —

אמר קרא לגבי עונשו של זר שאכל את התרומה במזיד:

"ומתו בו כי יחלוהו, אני ד' מקדשם. וכל זר לא יאכל קודש". (4)

וכמו כן אמר קרא לגבי חיוב התשלומים של זר שאכל את התרומה בשוגג:

"ואיש כי יאכל קודש בשגגה — ויפף חמישיתו עליו".

ונאמר בכל אחד מהפסוקים מיעוט:

לגבי חיוב מיתה על אכילת תרומה, נאמר המיעוט "ומתו בו".

"בו" — רק באכילת תרומה על ידי זר נאמר עונש מיתה.

ולא נאמר עונש מיתה באכילת מעשר ראשון על ידי זר.

ואם כן, לכאורה, רבי מאיר החולק על כך, וסובר שאין נותנים מעשר ראשון לכהנים, אינו סובר את הטעם הזה. מכל מקום, הכא, באיסור אכילה, היות שב"זרות" תליא מילתא, ודאי שהכהנים איקרו לויים לכולי עלמא לענין אכילתו.

4. בסנהדרין פג ב, למדו מהסמיכות בין הפסוק "ומתו בו כי יחלוהו", ובין הפסוק "וכל זר לא יאכל קודש" — שזר האוכל תרומה במזיד, הרי הוא נענש במיתה בידי שמים.

אם נותנו אף לכהן או שנותנו ללויים בלבד, כן נחלקו בדבר רבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה, כברייתא בעמוד ב, ושם בגמרא מתבאר טעם מחלוקתם, ראה שם.

רש"י כתב הטעם שפשיטא לגמרא שמעשר ראשון מותר לכהן, אף שלזרים הוא אסור, משום שכהנים נקראים "לויים", כמבואר לקמן בעמוד ב.

וכתב המהרש"א: אף שלקמן מביאה הגמרא את הטעם הזה שהכהנים נקראים לויים כדי לבאר את השיטה שמעשר ראשון ניתן אף לכהן.

וכמו כן, לגבי תשלומים על אכילה בשוגג, נאמר המיעוט "ויסף חמישיתו עליו".

"עליו" — רק על אכילת התרומה יוסיף הזר, כשיאכלנה בשוגג, חומש.

ולא יוסיף הזר חומש על אכילת מעשר ראשון בשוגג.

ועתה מבארת הגמרא את דעת חכמים, החולקים על רבי מאיר, ומתירים מעשר ראשון באכילה לזרים, כיצד הם יבארו את ההיקש של מעשר לתרומה:

ורבנן,⁽⁵⁾ המתירים את המעשר באכילה לזרים, יתרוצו שההיקש של מעשר לתרומה, בא ללמד לימוד אחר, ולומר, שלפני הפרשת המעשר יש חיוב מיתה על אכילת הפירות, כמו שיש חיוב מיתה על אכילת הפירות לפני הפרשת התרומה:

מה תרומה — טובלת את הפירות.

שכל עוד לא הופרשה מהם תרומה, הרי הם

באיסור "טבל", וחיוב האוכלם מיתה בידי שמים⁽⁶⁾ —

אף מעשר ראשון נמי — טובל!

שאסורים הפירות בחיוב מיתה, כל עוד לא הפרישו מהם מעשר ראשון.

וכדתניא, כמו שמצינו בברייתא, שגם פירות ה"טבולים" [מלשון "טבל"] למעשר, יש בהם איסור לאו, כמו בפירות הטבולים לתרומה.

רבי יוסי אומר:

יכול לא יהא חייב עונש אלא על אכילת טבל שלא הורם ממנו תרומות ומעשרות כל עיקר.

מנין לטבל שהורם ממנו תרומה גדולה, ולא הורם ממנו מעשר ראשון.⁽⁷⁾

ואפילו אם הורם מהטבל מעשר ראשון, ולא הורם ממנו מעשר שני.

הטבולים למעשר, הרי היינו חייבים ללמוד מההיקש הזה גם את איסור האכילה לזרים במעשר ראשון, מחמת הכלל ש"אין היקש למחצה".

אבל מעתה, שאת עצם האיסור של אכילת פירות הטבולים למעשר למדנו ממקום אחר — שפיר יכולים אנו לצמצם את ההיקש, ולומר שהוא בא ללמד רק על חיוב עונש מיתה על אכילת טבל הטבול למעשר, כמו טבל הטבול לתרומה.

זאת, מפני שעצם האיסור כבר ידוע, ואין צורך בהיקש של מעשר לתרומה אלא לחיוב העונש.

אך לא בא ההיקש ללמד את עצם החידוש

5. הריטב"א מפרש, שנקרא רבי אלעזר בן עזריה בשם "חכמים", היות ורבנן סוברים כמוהו, והלכה כוותיה.

6. זאת, אף על פי שעל המעשר עצמו אינו חייב זר האוכלו מיתה, אפילו לרבי מאיר, האוסרו באכילה לזרים [רש"י].

7. לכאורה יש להקשות, הרי "אין היקש למחצה", ואם כן, יש לנו להקיש את כל דיני המעשר לתרומה, ולאסור את המעשר הראשון באכילה לזרים כמו תרומה! ?

ותירצו התוס', שאילו היה נלמד מן ההיקש של מעשר לתרומה את עצם האיסור של פירות

ואפילו אם לא הורם ממנו עדיין מעשר עני בלבד. (8)

מנין — שהוא חייב עונש אם אכלו?

תלמוד לומר: "לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגן, תירושך ויצהרך — כי אם לפני ה' אלהיך תאכלנו" [דברים יב — יז יח].

ופשוטו של מקרא, מדבר הכתוב במעשר שני, שאסור לך לאוכלו בכל שעריך, אלא אתה חייב להעלותו לירושלים, ולאוכלו שם.

אך, ולהלן, הוא אומר:

יש לנו פסוק נוסף להלן [בספר דברים כו יב], המלמד שהפסוק "לא תוכל לאכול בשעריך" מדבר גם בענין האיסור לאכול טבל.

שנאמר "כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית [שצריך לעשר בה מעשר ראשון ומעשר עני] —

ונתתה [את המעשר הראשון] ללוי.

[ואילו את מעשר העני תתן] לגר ליתום ולא למנה —

ואכלו בשעריך, ושבועו!"

ולמדנו בגזירה שוה של "שעריך שעריך" מה, כמו ש"שעריך" האמור להלן, מדבר בו הכתוב בענין מעשר עני —

אף "שעריך" האמור כאן, בפסוק "לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגן תירושך ויצהרך" — מדבר בו הכתוב בענין מעשר עני.

ואמר רחמנא: "לא תוכל לאכול בשעריך" את מעשר העני!

וכיון שלא יתכן שבא הכתוב לומר שאסור לאכול פירות מעשר עני בכל שעריך, בהכרח, שהכתוב בא לאסור אכילת פירות שטבולים למעשר עני.

וכך אמר הכתוב: לא תוכל לאכול מהפירות לפני שתוציא מהם את כל מעשרותיהם. ואפילו מעשר עני, שהוא חולין גמור, אם לא הפרשת אותו, הרי הוא טובל את הפירות, ולא תוכל לאכלם עד שתפריש מהם מה שנצטווית ליתן בשעריך. (9)

דהיינו, עד שתפריש את כל תרומותיו וכל מעשרותיו. (10)

הרי למדנו מדברי רבי יוסי, שהאוכל פירות הטבולים למעשר ראשון עובר הוא בלאו

8. שהוא קל כצדקה בעלמא, שהרי אין בו צד קדושה כל שהיא. רש"י.

9. לשון המאירי.

10. לשון רבינו הלל על הספרי.

של איסור אכילת מעשר ראשון לזרים. שהרי איסור אכילת מעשר ראשון לזרים לא נאמר במפורש בתורה, ואנו צריכים עתה לחדש את עצם האיסור מכח ההיקש של מעשר לתרומה. ולכן, אין להקשות שנלמד את כל דיני המעשר, מהכלל של "אין היקש למחצה". וראה מה שכתב הריטב"א בד"ה וקאמר.

"לא תוכל לאכול בשעריך".

ואולם, **אי** נלמד **מהתב**, מ"לא תוכל לאכול", בלבד, הוה **אמינא**: לא בא הכתוב אלא ליתן **לאו** לאוכל טבל שלא הורמו מעשרותיו הימנו.

אבל עונש מיתה בידי שמים — **לא** שמענו מהפסוק הוה שיהא חייב.

ולכן, **קא משמע** לן הכתוב לעיל [כי את מעשר בני ישראל אשר יקדישו לה' תרומה], שהקיש בו מעשר לתרומה —

שחייבים עונש מיתה על אכילת טבל הטבול למעשר ראשון כמו שחייבים מיתה על אכילת טבל הטבול לתרומה.⁽¹¹⁾

לישנא אחרינא:

לא הובאה הברייתא של דברי רבי יוסי כדי לסייע, אלא בתורת קושיא הובאה הברייתא.

והכי אמרינן: למה לנו לדרוש מהיקש של מעשר לתרומה שפירות הטבולים למעשר ראשון חייבים עליהם?

והרי **מעשר ראשון דטביל** — **מדרבי יוסי**, שלמד כן מ"לא תוכל לאכול בשעריך" — **נפקא!**

ומשנינן: **אי מההיא** — מ"לא תוכל לאכול בשעריך" — הוה **אמינא** ללאו בעלמא הוא בא.

אבל מיתה בידי שמים — **לא** יהא חייב על פירות הטבולים למעשר.

קא משמע לן ההיקש של מעשר לתרומה, שאף מיתה בידי שמים הוא חייב עליהם.

ועתה שבה הגמרא לגבי הביאור שביארה לעיל במשנתנו, שהיא כרבי מאיר, הסובר מעשר ראשון אסור באכילה לזרים, ומקשה:

במאי אוקימתא, לפי מי העמדת למשנתנו — **כרבי מאיר**.

אך **אימא סיפא**, כלומר, עדיין תיקשי סיפא של משנתנו, ששנינו בה:

בת לוי מאורסת לכהן, וכן **בת כהן** המאורסת ללוי —

לא תאכל לא בתרומה, כי אין אירוסי בת ישראל לכהן מאכילים אותה בתרומה. אך מאידך, פוסלים האירוסין את בת כהן שנתארסה ללוי.

וכן **לא תאכל במעשר**.

ומשמע שטעם הדבר שאין בת הלוי אוכלת

א אות כח] על הפסוק "גלתה יהודה מעוני": מעוני — על שאכלו מעשר עני. רב ביבי ורב הונא בשם רב: האוכל טבל של מעשר עני חייב מיתה.

והר"ן בנדרים פד ב ד"ה וחכ"א, נקט בפשיטות שחייבים מיתה על טבל הטבול למעשר עני, וכן הביא הר"ש [דמאי ד ג] בשם הירושלמי כדברי המדרש.

11. הקשו התוספות: הואיל ומעשר עני לא הוקש לתרומה, ואין ללמוד מן ההיקש לחייב מיתה על הטבול למעשר עני, אם כן מנין לנו שהוא חייב מיתה!?

ותירצו: א. שמא אכן אין בו מיתה.

ב. כיון שאין הוא חלוק משאר טבל לענין אזהרה, הוא הדין שאינו חלוק לענין מיתה. והאחרונים ציינו לדברי המדרש איכה [פרשה

במעשר כשנתארסה לכהן, מפני שהכהן פוסל באירוסיו את בת הלוי מלאכול במעשר.

ובת הכהן לא תאכל במעשר כשנתארסה ללוי, מפני שאין בכח הלוי להאכילה במעשר על ידי אירוסין.

ותיקשי: **הכא**, בסיפא — **מאי** "זרות" **איכא** בכהן גבי מעשר? וכי כהן אסור במעשר עד שיפסול מאכילתו את בת לוי שהתארסה לו?! (12)

ומכח הקושיה הזאת, חוזרת בה הגמרא מההנחה שמשנתנו רבי מאיר היא, האוסר מעשר ראשון באכילה לזרים.

ומביאה הגמרא ביאור אחר בדברי המשנה:

אמר רב ששת,⁽¹³⁾ כך הוא ביאור המשנה, הן במה ששנינו ברישא שלא תאכל במעשר בת לוי המאורסת לישראל, ובת ישראל המאורסת ללוי. והן מה ששנינו בסיפא, שלא תאכל במעשר בת לוי המאורסת לכהן ובת כהן המאורסת ללוי —

מאי "אינה אוכלת", דקתני בכל משנתנו לגבי מעשר? —

אינה נותנת רשות לשלוחה לתרום תרומת מעשר מן מעשר ראשון שקיבל ארוסה.

כי בהיותה ארוסה, היא אינה זכאית עדיין במעשר ראשון של בעלה. ולכן אם תרם עבורה השליח, הרי זה כתורם שלא מדעת הבעלים, שאין תרומתו תרומה.

ומה ששנינו "לא תאכל במעשר", הכי

בת לוי שנתארסה לכהן, האירוסין פוסלין אותה מלחלוק לה מעשר בגורן [לשון הרשב"א, בקיצור].

והקרן אורה הביא בשם הירושלמי, שאכן מפרש את משנתנו לענין קבלת מעשר, ולא לענין אכילתו.

ותירצו הראשונים, שאפילו לדעת רבי מאיר הסובר שאין מעשר ניתן לכהן, מכל מקום כיון שאינו אסור באכילה לכהן, אין האירוסין של בת לוי לכהן פוסלים אותה מלחלוק מעשר בגורן.

13. הקשו התוס', כיון שחוזרת בה הגמרא מכל המהלך הקודם, למה לא קתני "אלא" בגמרא? ומהטעם הזה חלקו על פירושו של רש"י בדברי רב ששת. ואילו הריטב"א תירץ: אע"ג דלא אמרינן בדברי רב ששת "אלא" — יש כיוצא בו בתלמוד.

וביאר המנחת חינוך [רפד ב] שהפסוק "לא תוכל לאכול בשעריך" אינו לאו בפני עצמו, אלא הוא בא ללמד שאף הטבל הטבול למעשר נכלל בדברי הכתוב "ולא יחללו" — אשר ירימו לה", שממנו למדנו עונש מיתה על טבל הטבול לתרומה.

אך דעת הרמב"ם [מאכלות אסורות י כ] היא, שאפילו על מעשר ראשון אינו חייב מיתה, אלא על הטבול לתרומה או תרומת מעשר.

12. וכפי שנתבאר לעיל, שאפילו רבי מאיר לא אסר מעשר ראשון באכילה לכהן.

והקשו הראשונים: הרי יש לפרש את המשנה לענין זכות קבלת מעשר, ולא לגבי פסול מאכילה. שהואיל ומשנתנו לדברי רבי מאיר היא, והוא סובר שמעשר ניתן רק ללוי ולא לכהן, הרי בת כהן שנתארסה ללוי, עדיין לא הוכשרה לחלוק לה מעשר בבית הגורן. ומאידך,

והתניא [בניחותא], שאכן כך למדנו
בברייתא:

כתיב: "ואכלתם אותו [את מעשר ראשון]
בכל מקום. אתם [הלויים] וביתכם
[נשותיכם]".

הרי שהשוה הכתוב את נשות הלויים
ללויים — לימד על נשואה בת ישראל,
שנותנת רשות לתרום תרומת מעשר
ממעשר של בעלה. (15)

אתה אומר שבא הכתוב לומר שהנשואה
נותנת רשות לתרום —

או אינו, והרי יתכן שלא בא הכתוב אלא

קאמר: אין לה רשות לאכול אם עדיין לא
הופרש ממנו תרומת מעשר — לפי שאין
בידה לתקנו. (14)

ותמהינן: לפי הסבר זה, מעתה, מה ששינונו
במשנה שהארוסה אינה נותנת רשות לתרום,
מכלל זה אתה למד דנשואה כן נותנת
לשליח רשות לתרום תרומת מעשר ממעשר
של בעלה.

ותיקשי, כיצד היא יכולה לתת לשלוחה
רשות לתרום את תרומת המעשר מן
המעשר? והרי הפירות של המעשר אינם
שלה!

ומשינינן: אין, אכן יכולה היא לתת רשות
לשלוחה לתרום!

14. ריטב"א.

והתוספות תמהו על פירושו של רש"י,
שלדבריו, היתה צריכה הגמרא לומר "אלא אמר
רב ששת", כיון שהוא ביאור חדש לגמרי
ברישא.

ועוד, היות שלפירוש רש"י, בכל מקום
ששינונו במשנתנו "לא תאכל" גבי מעשר, היינו
שאינה נותנת רשות לשלוחה לתרום תרומת
מעשר מן המעשר, אם כן, למה שנה התנא לשון
זה, ולא אמר בהדיא: אינה נותנת רשות! ?

ועוד, האיך יתפרש לדעת רש"י מה ששינונו
"בת ישראל מעוברת מלוי, שומרת יבם ללוי, וכן
בת לוי לישראל — לא תאכל במעשר" ! ?
ולפיכך חלקו התוס' על רש"י, ופירשו את
הרישא כפי שפירשנו בתחילה כדעת רבי מאיר,
ולא חידש רב ששת ביאור אלא בסיפא, ראה
דבריהם בארוכה.

15. המאירי מבאר, שאינה תורמת אלא על מה
שהיא אוכלת, אבל לא על כל המעשר של

לדברי רב ששת, זה ששינונו במשנתנו
ברישא: בת לוי המאורסת לישראל לא תאכל
במעשר, הכוונה היא שלא תתרום את תרומת
המעשר מהמעשר שקיבל ארוסה.

ומשמע מכאן, שבת לוי המאורסת לישראל
לא איבדה את זכותה לקבל מעשר ראשון [שאם
לא כן, מה ענין הפרשת תרומת מעשר אצלה],
וגם משמע שבעלה הישראל נוטל את המעשר
עבורה.

וביאור הדברים הוא, על פי מה שכתבו
הראשונים [נזכרו בהערה לעיל] שלגבי חלוקה
במעשר אין בת לוי המאורסת למי שאינו אסור
באכילה במעשר, נפסלת בכך מלחלוק במעשר.

ולא עוד, אלא אפילו בעלה נוטל מעשר
בשבילה. וכיון שמשנתנו היא כחכמים, הסוברים
שאף ישראל מותר במעשר, שוב הוא אינו
פוסלה מלחלוק, ואף נוטל מעשר בשבילה
[וראה עוד בזה בהערות הבאות].

ללמדנו שהנשואה ללוי יש לה רשות לאכול מעשר. (16)

אמרת: אין הכתוב צריך ללמדנו דבר זה.

שהרי קל וחומר הוא: אם תרומה, שהיא חמורה בדינה, אוכלת אשת הכהן —

מעשר, הקל — לא כל שכן שתאכל אשת הלוי! (17)

אלא, בהכרח, לימד הכתוב על נשואה בת ישראל, שנותנת רשות לשלוחה לתרום מפירות בעלה.

מר בריה דרבנא אמר: לעולם רישא ששנינו בה שבת לוי לישראל ובת ישראל ללוי לא תאכל במעשר, רבי מאיר היא, הסובר שמעשר ראשון אסור לזרים.

ומה שקשה לך סיפא, ששנינו בה שבת לוי לכהן ובה כהן ללוי לא תאכל במעשר —

כונת הסיפא היא לומר, שאין חולקין לה לאשה מעשר בבית הגרנות בשביל בעלה (18) בלא שיהא בעלה עמה. והוא הדין לנשואה [ולקמן מפרש למה נקט מאורסת].

שנינו בברייתא לקמן צט ב: עשרה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות, וביניהם אשת כהן [רש"י לקמן].

ונחלקו שם בגמרא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע, בטעם הדבר:

אחד אמר משום גרושה. שמא יגרשנה בעלה, והיא זרה, ולא ידעו האנשים שגירשה, ויחלקו לה תרומה גם לאחר גירושה.

ואחד אמר משום יחוד. כדי שלא יתיחדו עמה האנשים בבית הגרנות בשעת חלוקת התרומה.

ומקשה הגמרא: הניחא למאן דאמר, לזה שמפרש את מה שאמרו בברייתא לקמן שאין חולקין תרומה לאשה בבית הגרנות, שהוא משום ייחוד, הרי ניחא שאף מעשר אין חולקין לה.

אלא למאן דאמר שאין חולקין תרומה לאשת כהן בבית הגרנות משום גרושה —

האיך קתני בסיפא: בת לוי מאורסת לכהן לא תאכל במעשר, והיינו שלא יחלקו לה מעשר בבית הגרנות?!

והרי בה לא שייך גזירה זו, כי האם גרושה בת לוי, מי לא אכלה במעשר?!

ומשיבה הגמרא בתמיהה על הקושיא:

בעלה. מאירי. וכן מבואר ברמב"ם תרומות ד יב. ראה אור שמח [תרומות ד יב] על סוגייתנו. וראה חזון איש מעשרות ז טו בסוף ד"ה אח"כ.

16. כרבי מאיר, הסובר שמעשר ראשון אסור לזרים, ולפיכך הוה אמינא שצריך הכתוב ללמדנו היתר אכילת מעשר לאשת לוי. וכן משמע בריטב"א.

17. התרומה חמורה מן המעשר, לפי שחייב עליה זר האוכלה במזיד מיתה, ובשוגג מוסיף עליו חומש. מה שאין כן במעשר, שאפילו לרבי מאיר אין חייבים עליו מיתה וחומש, כדאמרינן לעיל.

18. נתבאר על פי לשון רש"י בד"ה גרושה: "בת

ועדיין מקשה הגמרא: **אי הכי, מאי איריא**, מדוע נקט התנא במשנתנו "מאורסת" שאינה חולקת בבית הגרנות?

והרי אפילו היתה **נשואה** — נמי לא יחלקו לה תרומה בבית הגרנות, שהרי אף בה יש לאסור משום גרושה או משום יחוד? (20)

ומשינין: **אידי דתנא רישא "מאורסת"**, היות ובכל עניני המשנה [הן ברישא והן בסיפא] הדנים בענין איסור אכילה, בין לתרומה ובין למעשר, הדבר תלוי במאורסת —

לכן **תנא נמי שנה התנא גם בסיפא**, בת לוי לכהן ובת כהן ללוי לענין חלוקת מעשר, ולא לגבי אכילה — "מאורסת", ואף שהיא אינה תלויה באירוסין.

תנו רבנן: תרומה — נותנה לכהן.

ומעשר ראשון — נותנו ללוי, (21) **דברי רבי עקיבא.**

וליתעמיד, כלומר: עד שאתה מקשה על הביאור הזה במשנתנו, תיקשי לך על המפרש טעם הברייתא שאין מחלקין לאשה תרומה בבית הגרנות, משום גרושה:

והרי בברייתא סתמא קתני, שלכל אשה אין חולקין תרומה בבית הגרנות, ובכלל זה אף בת כהן שנישאת לכהן, ותיקשי לך:

גרושה בת כהן — מי לא אכלה בתרומה!? והרי משנתגרשה, היא שבה לבית אביה, כשאינן לה זרע!?

אלא, בהכרח, שאף לבת כהן אשת כהן אין חולקין תרומה בבית הגרנות, **גזירה משום גרושה בת ישראל.**

ולכן, אף לבת לוי המאורסת לכהן אין חולקין מעשר, שמא יחלקו מעשר לבת לוי המאורסת לישראל אף לאחר גירושה, והיא הרי אסורה באכילת מעשר, שהמעשר אסור לזרים לדעת רבי מאיר, שמשנתנו כמותו. (19)

אסור לזרים, יש לגזור מתוך שיתנו לה אתיא לאיסור אכילה כמו שאכלה בחיי בעלה.

ועל פי זה ביאר את טעמו של רש"י, המפרש לפי תירוצו של מר בריה דרבנא את הרישא כשיטת רבי מאיר, ואינו מפרש את הרישא כדעת חכמים, וכמו שפירש רש"י בתירוצו של רב ששת.

20. מלשון רש"י בתירוץ הגמרא נראה, שהקושיא היא הן על הרישא דסיפא, בבת לוי לכהן, והן על הסיפא דסיפא בבת כהן ללוי.

21. אין הנידון אלא על הנתינה, אבל לגבי איסור אכילה אין מדבר רבי עקיבא, והיא מותרת

לוי שנתארסה לכהן. דקתני אין חולקין לה מעשר בגורן **בשביל בעלה**."

ומשמע שכוונתו, כי אף הכהן נוטל מעשר — או מעיקר הדין לדעת רבי אלעזר ורבי אלעזר בן עזריה, ודלא כרבי מאיר בענין זה, הסובר: מעשר ראשון ניתן רק ללוי, או אפילו לרבי מאיר [שאנו מפרשים את המשנה כמותו] ולאחר קנס עזרא כדלקמן בעמוד ב — והיא נוטלת מעשר מכחו או בשבילו.

19. כתב המהרש"א, אין סברא לגזור שלא ליתן לגרושה בת לוי מעשר משום גרושה בת ישראל שמא "יתנו" לה מעשר, כיון דליכא איסורא באכילה, ורק לרבי מאיר, הסובר מעשר ראשון